

Zondag 3 november 2024

Zondag na Allerheiligen; gedachtenisdienst

*Gezongen schriftlezing: 'Voor alle heiligen in de heerlijkheid' – lied 727, 1+7+8+10;
1 cantorij, 7+8+10 allen*

Evangelie, gelezen en gezongen: Matteüs 5,1-10

1 Toen hij de mensenmassa zag, ging hij de berg op.
Daar ging hij zitten met zijn leerlingen om zich heen. 2
Hij nam het woord en onderrichtte hen:

cnt Beati voi poveri, perché vostro è il regno di Dio.

3 Gelukkig die arm van geest zijn,
want aan hen behoort het koninkrijk der hemelen.
4 Gelukkig die verdrietig zijn,
want zij zullen worden getroost.
5 Gelukkig die zachtmoedig zijn,
want zij zullen het land bewonen.
6 Gelukkig zij die hongeren naar gerechtigheid,
want zij zullen verzadigd worden.

allen (lied 734; t. Mt 5,3, m. Taizé)

7 Gelukkig die barmhartig zijn,
want zij zullen barmhartigheid ervaren.
8 Gelukkig die zuiver van hart zijn,
want zij zullen God zien.
9 Gelukkig zij die vrede brengen,
want zij zullen kinderen van God worden genoemd.
10 Gelukkig die vervolgd worden vanwege de
gerechtigheid, want hun behoort het koninkrijk der
hemelen.

allen Beati voi poveri, perché vostro è il regno di Dio.
(3x)

Overweging

Vandaag vieren we het leven.

Want vandaag vieren we ons geloof dat de dood niet het laatste woord heeft.

We vieren dat onze doden die kort of langer geleden zijn gestorven, en wij die nu leven – dat wij allen bestaan in Gods 'eeuwig even'.

Dat is een vreemde uitdrukking. Eeuwig even. 'Even' is kort en beperkt. 'Eeuwig' is onbeperkt, eindeloos. Die twee sluiten elkaar uit. Tenminste, in onze begrippen. Als iemand die twee bij elkaar kan houden, dan moet dat God zijn.

Vandaag vieren we dat de hemel de aarde aanraakt. Dat aarde en hemel één zijn. Met de wilg als verbindingsboog tussen beide.

Het is niet te bevatten voor ons verstand.

Het is ook niet voor te stellen voor onze fantasie. Met woorden komen we niet zo ver.

Denk je eens in: een hemel. De 'heerlijkheid', zoals we zongen. Hoe moet die er dan wel uit zien? Komen we elkaar daar weer tegen? Is het niet overvol in die hemel? Heb je daar een bewustzijn, weet je nog wie je bent? Ben je daar jezelf, je eigen ik? Of gaan wij op in een groter geheel of hoe zit dat daar?

Je kunt ook denken: mooi bedacht, dat we allemaal bestaan in Gods eeuwig even. Maar ik heb verdriet. Ik huil om wie ik mis. Wat heb ik dan aan die gedachte? Voor veel van ons is de dood een moeilijk onderwerp. We blijven er liever uit de buurt. Dood associëren we met pijn en verdriet, met donker en somber.

Je kunt er zelf middenin zitten – in rouw. In verdriet. Door wie je mist. Zal het ooit wennen dat hij er niet meer is? Zul je zonder haar ooit weer glans in je leven ervaren?

Of je zit er middenin door je eigen beperkte vooruitzicht als gevolg van ziekte. Of door degene naast je die weet dat zijn levensverwachting beperkt is. Hoeveel tijd je nog hebt kan niemand je zeggen. Maar je weet dat het niet heel veel zal zijn. Of je zit er middenin door de somberheid die je in haar greep heeft. Een gevoel dat kan zijn alsof je levend dood bent.

Als je niet hier en nu met de dood te maken hebt, kun je ervoor weglopen. Door het er niet over te hebben, door de dood dood te zwijgen. Of door de dood buiten jezelf te houden als iets wat gelukkig op dit moment niet deel uitmaakt van je leven; het overkomt anderen, maar niet mij. Niet nú in elk geval. Vaak helpt de werkelijkheid ons daarbij. We leven in een land waar vrede is. Waar goed ontwikkelde en toegankelijke gezondheidszorg is. Je zou zelfs kunnen zeggen: we verkeren in de luxe positie dat we de dood vaak op afstand kunnen houden in ons leven.

Vanmorgen proberen we er niet voor weg te lopen. Niemand van ons. Anders waren we hier niet. Ook niet online. En anders lazen we niet de zaligsprekingen. Die milde woorden die herinneren aan hoe kwetsbaar en pijnlijk het leven kan zijn. 'Gelukkig die verdrietig zijn...' 'Gelukkig die honger naar gerechtigheid...' 'Gelukkig zij die vrede brengen...' 'Gelukkig die vervolgd worden vanwege de gerechtigheid...'

Vandaag vieren we het leven. Dat doen we het meest nadrukkelijk door niet weg te lopen voor de dood. Wim Jansen, theoloog en schrijver, ziet de dood als bekroning op het leven. Mits, voegt hij eraan toe, je je leven ten volle hebt mogen leven. Bij een baby die sterft kun je niet van bekroning spreken. Of bij de moeder die door kanker wordt gevelde. Of bij de drie jonge mannen die nog maar kort geleden in Amersfoort verongelukt, toen hun auto raadselachtig van de weg raakte en in het water terecht kwam.

Tegelijk zegt hij ook: het gaat niet over leeftijd. Je kunt je leven ten volle hebben geleefd en het waardig afsluiten – ook al ben je jong. 'Ik heb het zelfs kinderen zien doen,' zegt hij.

Wim is terminaal ziek. Hij merkt dat dat iets bijzonders met hem doet. Dat de liefde die hij voelt, intenser wordt. Dat hij die niet meer uitstelt. Liefde moet NU gebeuren, schrijft hij.

Ik herken het uit de periode waarin ik zelf ziek was en nog niet wist hoe het verder zou gaan: of ik tijd van leven zou krijgen of niet. Ik merkte dat ik andere prioriteiten ging stellen. Dat het me minder om mezelf ging – ik hoefde de Himalaya of het regenwoud niet te zien; ik hoefde niet nog van alles te bereiken; zoals het was, zo was mijn leven goed. Waar het wel om ging was liefde. De liefde die ik voelde voor de mensen dichtbij om mij heen was groot. En belangrijk. Daar wilde ik me mee bezig houden. Liefde is wat licht in de dagen brengt. Liefde is wat het leven glans geeft.

Straks zingen we een lied over intens leven. 'Zij gaan op naar de stad van de vrede, in de hemel daar komen zij aan; ... en zij zingen, zingen, ja zingen een nieuw jubelgezag.'

Het lijkt te gaan over een leven na de dood. Die 'heerlijkheid' waar ons verstand en onze fantasie niet bij kunnen. Maar gaat het in dat lied niet vooral om intens leven; om het vieren van het leven? Om leven dat iedere dag een wonder is en het waard is voluit geleefd te worden – omdat we weten dat het eens eindigt? En zou zo'n leven niet 'stad van vrede' kunnen zijn en 'hemel'?

Tegelijk is het lied ook duidelijk een fantasie over hoe het is ná dit leven. Als je die tot je door laat dringen, kun je wel zeggen: zoals ons leven hier en nu is wanneer we er het meest blij mee zijn, wanneer het op

zijn mooist is – zó is het in de hemel. Volgens dat lied. En volgens veel liederen en dromen, zoals de visioenen van Johannes op Patmos.

Tijdens mijn studie theologie vond ik geloven heel lastig. Want alle spreken over boven komt van beneden, leerde Harry Kuitert ons. We weten niets van God. Wat we ook zeggen over God of de hemel – het komt voort uit ons menselijk brein. Het is allemaal projectie: we willen graag dat er een God is. En daarom geloven we in haar. Of hem.

Toch zijn er boeken vol over God geschreven! En zijn er concilies en kerscheuringen geweest die allemaal veroorzaakt zijn door mensen die denken te weten wat God wil en wie God is...

En tegelijk doe ik in feite hetzelfde. Zeg ik dingen over een God die we niet kunnen kennen. Ook zeggen dat hij projectie is van ons mensen is iets zeggen over een God die ik niet kan kennen – iets wat ik dus niet weet.

Het bracht me aardig in de knoei. Het zorgde er zelfs voor dat ik zakte voor het tentamen dogmatiek. Gelukkig had ik een lieve hoogleraar, Jan Veenhof, die me een andere opdracht voor het tentamen gaf. Ik mocht me gaan verdiepen in Han Fortmann. Een godsdienstpsycholoog. Bij uitstek iemand die godsdienst als projectie ziet, zou je denken. Dat was ook zo. Maar Fortmann deed iets bijzonders met die projectie. Hij zei: wie zegt dat er áchter dat projectiescherm van ons niet een God zit die zegt: goed zo, fantaseer maar over die hemel. En over een leven na het aardse. En die van haar kant, of zijn kant, onze projecties aanmoedigt...

Het is een manier van denken die in mij iets opende. Die een ruimte creëerde die er daarvoor nog niet was. Een ruimte waarin woorden als 'Gods eeuwig even' kunnen klinken. En hoop kunnen geven. Hoop op een God die met ons meegaat door het leven tot voorbij de grenzen van de dood. Hoop op een God voor wie onze menselijke grenzen niet bestaan. Door wie we ook na dit leven worden vastgehouden. Voor wie wij en allen die wij missen bestaan in één en dezelfde werkelijkheid, of ruimte, of hoe je het ook maar noemen wilt. Hoop op een God die ons aanmoedigt het leven te vieren, dag voor dag. Een God voor wie niemand ooit verloren gaat.

*Lied: 'Zij gaan op naar de stad van de vrede' –
lied 729, 1+3+4 allen, 2 cantorij
Intussen komen de kinderen van de basiscatechese
terug in de kerkzaal.*